

"În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele"-

Livu Rebreanu

SCUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXIII Nr. 1 (132) *** FEBRUARIE 2019 *** 8 PAGINI

Centenar

Unirea din 1918, Ep. Iuliu Hossu și măierenii Emil Boșca-Mălin și Iustin Ilieșiu

Dacă noi astăzi putem râsufla ușurați cu gândul la *heredia noastră* (moștenirea bine întocmită rămasă nouă) numită *România*, această stare de suflet se datorează și lor, nășăudenilor și măierenilor care au (în)făptuit *Unirea cea Mare*.

De-a lungul celor 100 de ani trecuți de la Marea Unire am ajuns nu de puține ori să aflăm frământările, preocupările sau cugetările înaintașilor privind idealul Unirii într-o "patrie mamă".

Cu nășăodeamu' nost Andrei Mureșanu ar fi

dar azi când pentru noi un nou soare răsare, cântarea este o trebuință sufletească. Să cântăm deci cântecele care însuflețesc. Plaiurile noastre să răsune de cântecele, care au însuflețit și străbunii noștri și pe care le cântă toți frații noștri. Și ca să le punem la îndemână tuturor scoatem în tipar ca un supliment la "Glasul Vremii" cele mai cunoscute și cântate cântări și marșuri naționale.

Deșteaptă-te Române! (Andrei Mureșianu)

Deșteaptă-te Române din somnul cel de moarte
În care te-adânciră barbarii de tirani,

[...]Pe-al nostru steag

Pe-al nostru steag e scris unire
Unire-n cuget și simțiri

[...]Tricolorul (C. Porumbescu)

Trei culori cunosc pe lume
Ce le țin de-un sfânt odor,

[...]

Sună buciul de-alarmă

Sună buciul de-alarmă
Pune-și mâna toți pe armă

[...]

Cântecul gîntei latine (V. Alecsandri)

Latina gîntă e Regină
Intra-ale lumii gîntei mari;

[...]

Hora unirii (V. Alecsandri)

Cei cu inima română,

[...]

La arme (Șt. O Iosif)

Veniți, viteji apărători ai țării,
Veniți, că sfânta zi a răsărit

[...]

„Glasul Vremii”, Bistrița,
nr. 1, 7 noiembrie 1918, Supliment.

Viluț Cărbune

Alba Iulia 1918

bine să începem aducerea aminte; el este poetul ale cărui versuri se aflau pe buzele tuturor românilor încă de la Revoluția din 1848, de când am început noi românii să cântăm – uneori mai apăsat, alteori mai îngănat – imnul național *Deșteaptă-te Române*.

Alături de Andrei Mureșanu îi vedem (re)citați și cântați cu același elan patriotic și pe atâția alții, după cum se poate constata din ziarul *Glasul Vremii* (supliment) pus la îndemâna celor care luau parte la "ziua de bucurie și sărbătoare" – 7 noiembrie 1918 la Bistrița.

Doamne câte zile "comuniste" de 7 Noiembrie am mai „sărbătorit” noi, generația anilor '50, fără să știm de acest înălțător 7 Noiembrie 1918 petrecut în târgul nășăudenilor.

Redau aici în extras din *Anul 1918 în județul Bistrița-Năsăud. Contribuții documentare*, coord. A. Onofreiu, I. Pinteș și C. Vlașin, Ed. Mega, Cluj-Napoca 2018, două documente:

– primul (pp. 527-533) cuprinzând titlurile și autorii ale căror versuri patriotice însuflețeau atunci, în 1918 și ne însuflețesc azi și pe noi;

– al doilea (p.155), Procesul Verbal de Constituire al *Sfatului Național Român* din Maieru

--

1918, noiembrie 7, Bistrița

Frați Români! (s. a.) Zilele acestea sunt de bucurie și sărbătoare. Ceeace au visat strămoșii noștri, azi sub ochii noștri se înfăptuiește. Dar *trebuie să muncim cu toții și să strângem rândurile*. (s. a.) Cheagul, care unește mai mult un popor, și îl împintează [îndeamnă, determină, cf. expl. coord.] mai mult la muncă și la fapte mari *este cântarea*. (s. a.). Am cântat în anii de durere,

Alba Iulia 1918

Anul 1918.

Memoria documentelor*

1.

Victor Onișor Studiu referitor la evenimentele premergătoare unirii tuturor românilor și actul unirii din Alba-Iulia, de la 1 decembrie 1918.

Evenimentele premergătoare Unirii tuturor Românilor și Actul Unirii din Alba-Iulia

În aceste împrejurări se convoacă pe ziua de 12 octombrie 1918 la Oradea Mare (Ședința istorică a Comitetului Executiv a Partidului Național Român-Vaida – nota tergală.). Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Ardeal, la care au participat următorii (Vasile Goldiș, Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Vlad, Aurel Lazăr, Ioan Suciu, Ioan Ciordaș – n. ed.).

În această ședință istorică, după discuții, s-a redactat textul hotărârii care trebuia să fie citită în Parlamentul maghiar. Dăm aici mai jos fotografia procesului-verbal original al Comitetului Executiv, cu corecturile făcute în text de către D-l. Alexandru Vaida-Voevod. Ținem să stabilim aici, că hotărârea la care s-a ajuns se bazează pe un așa zis ante-proiect redactat de către D-l. Alexandru Vaida-Voevod la Olpret (Azi, Bobâlna.), județul Someș și care poartă data de 10 octombrie 1918: fotografia (Nota în text. Lipsește fotografia procesului-verbal invocat.).

În ședința din 18 octombrie 1918 a Parlamentului maghiar a făcut D-l. Dr. Alexandru Vaida-Voevod istorica declarație de dezlipire a Ardealului de Ungaria, în urma căreia românii ardeleni s-au eliberat din sclavie și s-au unit pe vecie cu Țara-Mamă.

Ședința parlamentului a început la orele 10³⁰ a.m., pe banca ministerială fiind prezenți: Wekerle Alexandru, prințul Windischgrätz Ludovic, baronul Szerény Josef, contele Szerény Adalbert, contele Zichy Aladar, Töry Gustav, Popovics Alexandru, Unkelhäuser Carol, baronul Szurmai Alexandru. Președintele parlamentului întrebând cine urmează la ordinea de zi, secretarul parlamentului, Huszar Carol, răspunde: Alexandru Vaida. În acest moment domnul Alexandru Vaida-Voevod părăsind băncile opoziției, se urcă la tribună și își începe discursul după cum urmează (Din nou. Discursul D-lui. Alexandru Vaida-Voevod în parlamentul maghiar, 18 oct. 1918 – nota tergală.):

„Onorată adunare,

Este prematur de a face bilanțul războiului mondial, doar noi, cu calitățile noastre slabe omenști, nici cu mintea, nici cu fantezia, nu suntem capabili, ca să prevedem urmările bune sau rele le războiului, în ce privește omenirea. Însă putem constata chiar azi acel fapt, că războiul mondial a adus cu sine și până acum un mare rezultat, și anume, acceptarea principiului de către toate națiunile, că în viitor, deja nu se mai poate face deosebire între națiune și națiune, ci națiunile mari și mici se vor bucura de drepturi egale.

Cât de dureros a fost pentru noi,

- continuare în pagina 2 -

Adrian Onofreiu

Centenar

- urmare din pagina 1 -

Anul 1918. Memoria documentelor*

naționalitățile, că, până când noi ne considerăm și ne numeam de națiune, până atunci statul nostru ne considera ca pe niște subiecte de drept inferioare, nu de națiuni, ci eram tratați ca naționalități. De la înființarea creștinismului multe minți geniale ale omenirii s-au luptat în interesul propășirii omenirii și mulți au încercat a da definiția acelei baze de drept conform căreia omenirea întreagă să poată munci fericită, spre binele și propășirea întregii omeniri.

Și dacă au existat minți luminate deja în evul vechi și de la înființarea creștinismului, care au găsit calea adevărată și care au dat expresie idealului adevărat, totuși, n-au avut puterea prin care să fi dat viață acelor principii. Wilson are marele merit că, în punctele pe care le-a stabilit, a exteriorizat în mod clar și lapidar principiile acestea, pe care nu le mai poate altul nimenea, întuneca. Dacă omenirea va putea să traducă în fapt aceste principii, atunci de la înființarea creștinismului până astăzi, nu s-a întâmplat o faptă mai mare, decât aceasta, în urma să beneficieze întreaga omenire.

Johan Hock: Ai dreptate!

Alexandru Vaida: Noi, reprezentanții micilor națiuni am așteptat cu inima strânsă că, ce atitudine vor lua reprezentanții puterii monarhice, față de aceste puncte și a izbucnit în toate națiunile nemaghiare o mare bucurie atunci când ministrul de Externe a trimis propunerile de pace la Washington și când acestea au fost cunoscute, deoarece prin aceasta s-a recunoscut de către ministrul de Externe cât și de către guvernul maghiar și partidele maghiare,, că noi, de azi începând, nu mai suntem considerați ca naționalități, ci națiuni (mișcare).

În deplină cunoștință a vremurilor mari, suntem convinși că nu se pot trata astfel de probleme mari cu egoismul comun. Convinși de adevărul pe care l-a expus Wilson în unul din puncte, că nu e permis a da frâu liber egoismului când omul trebuie să trateze și să supună discuției aceste probleme, ci, că aceste probleme nu se pot soluționa, decât cu toată sinceritatea, în mod serios și real.

Tocmai pentru aceasta, reprezentanța organizațiilor națiunii române a hotărât că față de aceste puncte va lua atitudine și din împuternicirea acesteia aduc la cunoștința onoratei adunări următoarele (să auzim, să auzim): „Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Ungaria și Ardeal a ținut o ședință sub președinția D-lui. deputat Dr. Teodor Mihali, în ziua de 12 octombrie a.c., la Oradea Mare, la care, după analizarea serioasă a situațiunii interne și externe, în unanimitate și într-un gând au căzut de acord privitor la următoarea declarație (să auzim):

Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Ungaria și Ardeal, în calitate de organ politic al Națiunii Române din Ungaria și Ardeal, față de situațiunea creată de războiul mondial, constată că rezultatele acestui război verifică întru-toate pretensiunile de secol a națiunii române în ce privește eliberarea ei națională integrală. În baza aceluși drept natural, că asupra sorții sale fiecare națiune să dispună ea însăși, pe care drept guvernul Ungariei, prin oferta de armistițiu a monarhiei încă l-a recunoscut, Națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să-și valideze acest drept și în consecință, pretinde și pe seama ei dreptul ca ea însăși, în mod liber și fără de vreă influență streină să-și stabilească așezarea ei ca stat și raportul ei de coordonare între națiunile libere (mișcare și larmă în dreapta și stânga), Organizația națională a națiunii române din Ungaria și Ardeal nu recunoaște dreptul

acestui parlament și guvern ca să se considere de reprezentant națiunii române, precum nu recunoaște nici acel drept a vre-unui factor strein ca să reprezinte la Congresul de Pace Națiunea Română din Ungaria și Ardeal (mișcare la dreapta și la stânga), deoarece apărarea intereselor ei nu le poate încredința decât factorilor propuși de către adunarea națională proprie (mare scandal și controversă din toate părțile parlamentului).

Președintele: nu doresc a intra în discuțiune de pe acest loc cu D-l. deputat, însă nu pot admite, ca D-sa., în calitate de deputat maghiar, să facă declarații care sunt contrare constituției actuale (aprobări din dreapta și stânga).

Alexandru Vaida: Nimeni nu este îndreptățit nici la adunarea națională, nici în afară de factorii pe care i-ar trimite din sânul său, decât Comitetul Executiv al Partidului Național Român pentru a trata sau a hotărî în ce privește situația politică sau alte tranzacțiuni, care le declarăm, fără aprobarea acestora, de nule și fără caracter obligatoriu pentru națiunea română (larmă mare și strigăte: nemaiauzit).

Președintele: Rog liniște, domnilor deputați, încă o dată fac atent pe D-l. deputat ca să aibă în vedere la declarațiunile pe care le face, constituția în vigoare.

Alexandru Vaida: Națiunea Română din Monarhia Austro-Ungară, după lupte și suferințe de secole (larmă și strigăte: mai tare) așteaptă și pretinde afirmarea drepturilor sale la o viață națională integrală. Onorată adunare! Nu doresc a intra în o polemică mai îndelungată cu prea veneratul domn ministru-președinte și cu domni oratori, care au vorbit înaintea mea (să auzim), dar, să-mi fie admis totuși, ca să reflectez pe scurt la unele declarațiuni.

Prea veneratul domn ministru-președinte în discursul de ieri, între altele, a spus următoarele (citește): „e cunoscut că punctul de vedere al guvernului a fost acela că toate acele înfăptuiri sociale, de binefacere și legiferare, care sunt necesare în interesul țării, le pregătim în timpul de vacanță a parlamentului; vom pregăti reforma administrației, urmărind prin aceasta, ca să adaptăm legea administrației, felului de a vedea al poporului”, apoi, așa continuă (citește): „totuși, sunt în aceea situație, că aceste proiecte nu le pot supune discuției, fiindcă între timp situația politică s-a schimbat în așa fel, că ne silește ca să lăsăm la o parte ori ce chestiune, care ar putea provoca disonanță între membrii onoratei adunări.

Aceste proiecte de legi care au fost deci în așa fel redactate, că, pe de o parte, erau cât mai apropiate sentimentului poporului, iar pe de altă parte, erau în așa fel, că guvernul n-a avut curajul să le prezinte parlamentului (mișcare la dreapta și stânga). Apoi, d-l. prim-ministru declară că (citește): „prin acceptarea principiilor lui Wilson ș-a cred că n-am ajuns în contradicție cu atitudinea noastră tradițională. Întrucât va admite aceasta, principiul de egalitate de drepturi condiționat de unitatea și intangibilitatea statului (așa este), vom satisface cu plăcere dorințele naționalităților noastre și privitor la acestea, vom intra în tratative cu ei, mai bine spus, nu vom trata cu ei, ci vom face propuneri corespunzătoare parlamentului, luând în considerare dorințele lor” (aprobări pe băncile din mijloc).

Onorată adunare! Conte Ștefan Tisza astfel exteriorizează acest principiu (citește): „așa cred, că trebuie să ne nizuim ca să convingem opinia publică a contrariilor noștri, prin armele adevărului, că situațiunea de la noi este similară postulatelor, care sunt cuprinse în punctele lui Wilson și că, înfăptuirea lor nu reclamă modificarea radicală a raporturilor interne, după cum mulți își închipuie aceasta”.

Deci acum, paralel cu aceste păreri, vă rog să luați în seamă și în considerare dintre punctele lui Wilson, și anume, două: în primul rând, punctul 10, care are următorul conținut (citește): „cu prima ocazie trebuie făcută posibilă dezvoltarea autonomă a popoarelor din Austro-Ungaria, a căror loc între națiuni voim a-l păzi și asigura” (mișcare pe băncile din mijloc)., așa cred că și domnul prim-ministru și-a însușit acest punct de vedere, atunci când a aprobat ca ministrul de Externe să facă propunerile de pace, în numele monarhiei (adevărat, așa

este, din stânga).

Punctul 4 al lui Wilson stabilește că (citește): „ori ce doleanță națională precizată în mod clar, trebuie satisfăcută îndată ce e posibil, fără ca să amestece noi elemente care ar produce discordie sau prin alte disensiuni, ar menține vechile elemente ale discordiei, care ar amenința pacea Europei, tot-odată, și pacea lumii întregi”.

Sursa: Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, fond *Onișor Victor*, d. 5, ff. 12-31 (în continuare, A.N.B-N, fond/colecție...d....).

2.

1923, octombrie 27, Bistrița.

Scrisoarea prin care Solomon Haliță trimite documentele pe care le-a conceput în calitate de emisar al guvernului României în exil la Iași, pentru a lua contact cu fruntașii mișcării naționale românești din Transilvania.

Iubite Kirîțescu,

Din materialul ce-ți trimit, utilizează ceea ce crezi că poate intra în cadrul lucrării tale, ceea ce crezi că poate servi la ilustrarea unei pagini a evenimentelor cari au precedat unirea și a împrejurărilor în cari s-a înfăptuit actul unirii.

Nu toate documentele poartă dată și semnătură. Explicație: *În cazul de-a cădea în mâna dușmanilor noștri, să fim puși, mai mult sau mai puțin la adăpost* (s. ed.). Am numerotat actele în ordine cronologică.

Ca prim document de ceea ce s-a lucrat la Iași, pentru refugiați, îți trimit și Darea de seamă despre activitatea desfășurată de Comitetul de sub patronajul M.S. Reginei, însă numai până la 31 martie 1917, când însărcinarea de secretar-casier a fost dată D-lui. C. Sporea profesor la Iași, astăzi director al Școlii Normale din Deva, eu fiind trimis cu altă însărcinare în Rusia. Comitetul și-a continuat și mai departe activitatea sa, până la trimiterea refugiaților la căminurile lor.

În toamna anului 1918 era mare nedumerire în Iași de cele ce se petrec în Ardeal. Noi cei de origine din Ardeal aveam zilnic consfătuiri și părerea predominantă era că trebuie să ne convingem în mod pozitiv de starea reală de lucruri, de intențiile pe care le are Comitetul Partidului Național și capii bisericilor românești, deoarece știrile ce primeam de la refugiații care reușeau a trece peste hotar erau contradictorii: ba că se va proclama autonomia Ardealului, ba că se va proclama republica, etc. etc.

Se luase chiar hotărârea ca să plecăm câțiva în Ardeal, prin diferite puncte ale graniței, spre a aduce știri pozitive. Întreprinderea nu era ușoară și nu era fără primejdii, deoarece în Ardeal izbucnise revoluția. Mai trebuiau și bani.

Eu țineam pe D-l. Brăteanu în curent cu tot ce se discuta în comitetul ardelenesc, format pentru scopul arătat mai sus.

În ultimele zile din octombrie la una din audiențele pe care am avut-o la domnul Brătianu, i-am declarat că m-am hotărât a înfrunța orice primejdie și a pleca în Ardeal, spre a mă pune în contact cu membrii Comitetului Național, având cunoștință personală cu cei mai mulți din ei și a-i determina să nu întârzie cu pregătirea lucrărilor pentru proclamarea unirii Ardealului cu Statul Român.

La 31 octombrie am fost chemat la locuința domnului Brătianu unde se aflau domnul general Coandă, prim ministru și domnul general Voitoianu (*Văitoianu - s. ed.*). Mi s-au pus la dispoziție două automobile militare și o camionetă pentru rezervă de benzină; mi s-a încredințat suma de 200.000 lei, pentru a o preda Comitetului Partidului Național, mi s-a dat o adresă pentru C[onsiliul] N[atiional]. (N^o. I) și d-l. Brătianu mi-a dat, pentru Comitetul Național o scrisoare (N°. II), iar la 1 noiembrie, ora 3^{1/2} am plecat, întovărășit de d-l. Dr. Bordea (astăzi directorul general al Serviciului Sanitar) și de trei ardeleni, între care Dr. I. Boieru, (avocat în Turda, astăzi deputat liberal) ofițer voluntar din legiunea ardeleană formată din prizonierii sosiți la Iași din Rusia.

- va urma -

Adrian Onofreiu

Rebreniana

Liviu Rebreanu în vreme de război – Anul 1918

Pătimirile marelui prozator pricinuite de evenimentele Primului Război sunt cuprinse în povestirea *Calvarul* prezentă în volumul 2 de *Opere, Nuvele*, Editura pentru Literatură, București, 1968, text ales și stabilit, note, comentarii și variante de Nicolae Gheran și Nicolae Liu, ediția critică. *Calvarul* se deschide cu un „Avertisment” (vezi p. 5-7) în care se prezintă următorul text esențial pentru înțelegerea alegoriei:

„Alegoria: un poet tânăr și la fel de necunoscut se stinge din viață. Moartea lui n-a avut nimic senzațional. Definiția morții – ea nu e dureroasă, îngrozitor e numai drumul până la ea. De ce?”

Pentru că pe acest drum se spulberă speranțele, sângerează inimile, se sfășie sufletele...”

Așadar, Rebreanu inventează această nuvelă pe care o consideră interesantă și „sinceră ca o spovedanie”; ea apare pe câteva file stropite cu sânge, așternute în grabă și răsfoite mai mult din curiozitate. În toamna anului 1918, întâlnim proiecte privind structura acestei opere, autorul atribuie personajului central, Remus Lunceanu (R. L. – inițialele sunt vizibil recunoscute), propriile sale avataruri din timpul războiului. În primele notații, realitatea transpare mai evident, după reluare, în noiembrie-decembrie, același an, se trece la narațiunea propriu-zisă. În martie 1919, cartea va fi terminată, dar nu va mai fi rescrisă ca celelalte, nici stilizată, ea va rămâne la prima versiune. Apologia războiului, cu tragedia neagră care cuprinde o complexitate de tragedii individuale mărunte, este în atenția lui Rebreanu încă din primele pagini. Războiul este condamnat nu numai pentru că „zdrobește trupuri” ci, mai ales, pentru că provoacă suferințe sufletești – acestea „rod îndelung temelia vieții ca o ceată de carii flămânzi, până ce izbutesc s-o fărâme” (Op.cit., p.6). *Calvarul* se înscrie în raza tematicii războiului, acest episod e doar un eșantion revelator din marea dramă universală – tragedia războiului, drama psihologică a omului mărunț de oriunde, suferința morală profund semnificativă pentru timpul tragic al conflictului:

„În paginile acestea, găsite în fața unui mort, războiul nostru prea bogat în dureri e mai mult decât un laitmotiv sfărăitor. Nu i se văd zvârcolirile muiate în bălți de sânge, nu i se aud fanfarele eroice, nici vaierile de doliu, dar i se simt pretutindeni palpitările vijelioase, atotcuprinzătoare. Trece peste om, îl calcă în picioare, i se încuibază în inimă, îl stăpânește și, în cele din urmă, îl aruncă în bezna morții” (*Calvarul*, p.75).

Aceste note depășesc pe alocuri sfera literaturii, ele au valoare de jurnal. De reținut pe coperta interioară a Caietului de la Iași („Note din refugiu” L. R. , 1, manuscrisul 22) o notație fugară: „Sau poate că și moartea îmi va fi mascată? Poate că nici ea nu-i va convinge? Poate...” Înțelesul nu este sugerat de ultimele cuvinte cu care se încheie caietul ieșean: „Calvarul, calvarul, calvarul, calvarul” - de ce de patru ori și nu de trei cum era în obișnuința autorului? La început, titlul apare „Calvarul, roman sentimental”, versiunea autografă de 161 de file se află la Biblioteca Academiei Române, manuscrisul 2537. S-a tipărit la Editura Alcalay, în 1919, pe 236 de pagini. Deși avea în lucru cel puțin trei romane (*Ion, Pădurea spânzuraților și Adam și Eva*), Rebreanu își impune ca o urgență de redactare *Calvarul*, din dec.1918 și până în martie 1919. La acea dată, autorul era considerat un

nuvelist modest, doar Mihail Dragomirescu scrisese despre el laudativ. Cartea nu s-a bucurat de o receptare semnificativă și din cauză că războiul făcuse ca viața literară să sufere. O reeditare postumă se petrece de-abia în 1965, în seria de trei volume intitulate *Nuvele* și apoi în Ediția critică îngrijită de Nicolae Gheran. Ca volum independent, *Calvarul* n-a mai fost publicat din 1918, în schimb este întâlnit și în alte volume de nuvele din anii 1954, 1957, 1959 și 1962.

Nuvelă sau roman, asta îi preocupă mai mult pe exegeți, aici, Rebreanu folosește artificul „jurnalului găsit”, pus în circulație de către romantici, unde autorul se identifică cu povestitorul și personajul central, urmărindu-și propriul destin. În realitate, Rebreanu, după arestare, a fost anchetat de autoritățile militare de ocupație; iată relatarea amănunțită a întregii aventuri mărturisită de către autor:

„Un plutonier m-a ridicat de-acasă, m-a declarat spion și m-a dus spre anchetare într-un imobil din strada Smârdan, în fața unui ofițer neamț. Până să fiu băgat în seamă și închis pentru crimă de sabotaj și trădare – profit de un moment prielnic și mă strecor afară.”

De aici, Rebreanu își schimbă mereu domiciliul, se duce mai întâi pe Calea Griviței, la familia cumnatului Mihail Sorbul, apoi este găzduit în cartierul Obor, la Irina Savu, fata librarului Miloșescu din Târgu-Jiu. De aici, ajunge la compozitorul Chiriac și, în cele din urmă, este ascuns de pictorul Jean Steriadi, în Muzeul Kalinderu.

În luna mai 1918, scriitorul, ajutat de socialiști, și mai ales de Titel Petrescu, ajunge după multe zile de chin la Iași. În procesul intentat comuniștilor după ilegalizarea partidului acestora, Rebreanu va depune mărturie în favoarea unui acuzat, arătând cum l-a ajutat să fugă de sub urmărirea forțelor de ocupație. La Iași, autorul va locui într-o casă modestă, în strada Păcurari, nr. 79. Aici este înconjurat de neîncredere, unul dintre puținii sprijinitori a fost I. G. Duca.

Într-un interviu din „Rampa”, 1933, acordat lui Ioan Massoff, întrebând fiind care a fost cel mai impresionant moment din viața lui, Rebreanu mărturisește următoarea întâmplare:

„Poate că cel mai impresionant moment, pe care l-am trăit, a fost în timpul războiului, când arestat de austrieci, am fugit de sub escortă. Să caut să-ți redau faptele, cari și astăzi mai au darul să mă zguduie. Mă aflam la București sub ocupație, plecat, cu mult timp de intrarea noastră în acțiune, din Ardeal. Pentru ocupanți nu aveam o situație militară prea lămurită, mai ales că fusesem ofițer în armata austriacă... În zadar argumentasem eu că sunt venit în România de mulți ani și că, intrând țara în război, nu mă puteam prezenta pentru a fi mobilizat...”

Ion Simuț observă că versiunea *Calvarului* respectă și confirmă autobiografia, iar personajele sunt reale: editorul Steinberg, directorul muzeului Kalinderu, pictorul Steriadi și Titel Petrescu, lider socialist. Criticul ne propune o lectură biografică a cărții. Despre această operă literară s-au pronunțat o serie de critici după cum urmează: E. Lovinescu, G. Călinescu, Lucian Raicu (îl numește „roman confesiune”), Ion Oarcăsu, Constantin Cubleşan, Al. Piru (o numește nuvelă), Mihai Zamfir („formă

nuvelistică ca preistorie a romanelor”), Smaralda Vultur, Ion Bogdan Lefter, C. Hasnaș, Mihail Sorbul, Gheorghe Glodeanu, Eugen Simion, Mircea Coloșenco, Elisabeta Lasconi, Șerban Cioculescu („bucată literară”), Ion Rotaru, Octav Botez, George Topârceanu, Tudor Vianu, Paul Georgescu, Nicolae Manolescu, Ovid S. Crohmălniceanu, Al. Săndulescu, Gabriel Dimiseanu, N. Steinhardt, Liviu Papadima, George Bălăiță ș. a.

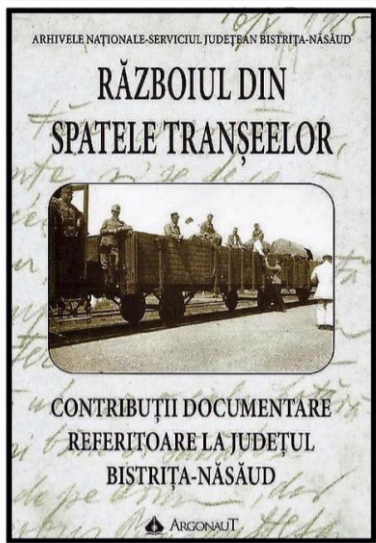
Fanny Rebreanu, în volumul *Amintiri despre Rebreanu*, coord. Ion Popescu-Sireteanu, Editura Junimea, Iași, 1985, p. 65, capitolul „Anii de restriște” (1916-1918), respectiv și în *Cu soțul meu*, Editura pentru Literatură, 1968, evocă nenorocirile în lanț ce se abat asupra lui Liviu, și, mai ales, „climatul de nesiguranță și groază.” Datele corespund cu cele din *Calvarul*, dar sunt pe alocuri, literaturizate. Față de celelalte surse, Fanny insistă asupra neliniștii soțului ei, în ceea ce privește situația militară. În timpul percheziției la domiciliul acestora, Fanny adaugă în plus că ar fi precizat faptul că Liviu e profesor universitar și astfel ar fi salvat manuscrisul romanului *Ion*. Alt episod exotic este deghizarea lui Fanny în țigancă spre a se putea întâlni cu Liviu care era ascuns la Muzeul Kalinderu. La Iași, Rebreanu este încurajat de către Fanny care-l și vizitează, ea va rămâne aici, timp de trei luni aici. Tot ea îi amintește lui Liviu de mama Ludovica din Ardeal și de moartea celor trei fii ai ei: Iulius, Emil și Virgil, toți în același an fatidic, 1917, moment de la care acesta ar fi început să se gândească la scrierea nuvelor de război.

Puia Florica Rebreanu – Vasilescu, într-un „Cuvânt înainte”, la un volum de nuvele din 1 martie 1993, Editura Porto-Franco, Galați, se pronunță asupra nuvelisticii lui Rebreanu.

Teodor Tanco face o interesantă clasificare a calvarurilor rebreniene astfel: „Întâiul calvar” (1907-1911); al doilea (1916-1918) și al treilea, cel al ultimilor ani.

Opinia publică, intelectualii erau „pro Transilvania” și francofilii, la fel și presa, armata și cei de la sate. Rebreanu nu figurează în lista germanofililor, nici la proanțiști. Se pare că el înclina spre neutralitate, nici n-a fost angajat direct în jurnalismul politic, ca dovadă a fost achitat după război, lucru dovedit și de către Gheran. Articolul „Horia, Cloșca și Crișan” îl situează în mod sigur ca dușman al Austro-Ungariei, prin cele scrise la ziarele de orientare germană, scriitorul urmărea promovarea lui Fanny ca artistă, dar și o sursă de câștig, dată fiind situația materială precară. Partea introductivă se încheie cu avertismentul clar al autorului că toate cele relatate sunt adevărate. Ion Simuț consideră *Calvarul* „o disculpă”, Rebreanu voia să arate că „nu a încheiat pe timpul războiului nici un pact cu ocupantul german, că viața lui a fost greșit înțeleasă.” (în *Vămile posterității*, capitolul „Liviu Rebreanu, analiza primului roman *Calvarul*”, Editura Academiei Române, p. 61). De reținut că Rebreanu a fost influențat de cultura germană, maghiară și chiar cea rusă, el a salutat doar orice orientare germană, dar va condamna constant orientalismul, tembelismul și șmecherismul, optând pentru seriozitate, muncă și hărnicie. În prima fază, Hitler este văzut ca un reprezentant al tinereții și viitorului, deoarece autorul se temea de comunism. Despre această disculpă făcută în mod indirect, prin delegare, adică acel personaj inventat, pe nume Remus Lunceanu, vom continua să vorbim pe larg, în unul din studiile următoare.

Iacob Naroș

(Coordonatori Adrian Onofreiu, Cornelia Vlașin, Cluj-Napoca, 2017)

Măierean – 1918

Trei anotimpuri

Primul anotimp

Am ațipit vreo câteva minute bune. Hurducatul carului tras de caii bunicului și mai ales plecarea de acasă, cu noapte-n cap, m-au făcut, fără să vreau, să închid ochii, dar doar pentru câteva momente.

„Uită-te la el să vezi nu-i mort că nu mai mnișcă deloc de cân' am pornit de-acasă !” îi zicea bunica bunicului, în timp ce eu, așezat cu fața-n jos, îmi deschisem cruciș un ochi, prefăcându-mă că încă mai dorm.

Îmi găsise locul printre două ferestre și o ușă tare înaltă, toate făcute de badea Filip din josul satului, încărcate în carul bunicului.

„No, nu te uiț' să vez'ce-i cu el ?” se auzea încă o dată vocea bunicii din spatele carului.

„Ba da, mă duc să văd ce-i...” Bunicul opri caii, lăsă frâiele din mână, își întoarse privirea în spate și se porni spre mine. Mare coincidență pentru că, chiar atunci când se porni către mine, amândoi ochii mi se deschiseră și întrezărisem prin întunericul nopții chipul blând al bunicului Lazăr

„N-are nimic, ia că s-o trezât. Cre' c-o fost adurmint!” zise Lazăr Palagicăi, bunica mea.

Și, toate fiind în regulă, o luăm iar la drum prin întuneric. Nu e niciun bec pe nicăieri. Dar nici lună. Doar scânteile ce se văd de la potcoavele cailor care izbesc

puternic bgicașii de pe drum și stelele care scânteiază ne dau câte un pic de lumină că să ne dăm seama pe unde suntem.

„Ni, Uțule !” îmi zice bunicul. „Acolo îi caru' mare, iar acolo ni, îi caru'mnic. Și, uite vezi acolo mai multe stele mnici laolaltă? Aceia-i găinușa ! Iar 'colo mai încolo îi lucefăru' de zăuă. No, când îl vez', să știi că nu mai îi mult și vine dimineața.”

Era fascinant. Îl ascultam pe bunicu în timp ce o lume nouă, nemaivăzută până atunci, mi se înfățișa în fața ochilor mei de copil. O lume... de stele. O lume în

- continuare în pag. 4 -

Viorel-Daniel Partene

Istorie

- urmare din pagina 3-

Anul 1918. Memoria documentelor*

care poveștile bunicului, dar mai ales căldura bunicilor țineau locul frigului de dimineață.

Toți trei eram pe drumul ce ducea în Valea Urzii. Mergeam roată pe la Rodna pentru că drumul era mai bun și nu era așa de abrupt ca prin sat. Dar drumul fiind și mai lung trebuia ca să pornim cu noaptea-n cap. Era prima dată când eu mergeam pe acolo.

Dar mai presus de toate erau primele amintiri cu Valea Urzii.

Amintiri în care îmi apar și acum imagini cu ușa din car care nicidecum nu se vâjește în tocul ușii de la casa din câmp, bai care e rezolvat una-două de bunicu prin desprinderea unei bârne din perete.

Amintiri de când, însoțit de o dragă verișoară, Corneluța, porneam la vânat de iepuri și mistreți doar cu un arc făcut dintr-o tufa de alun și un elastic. Ce mai conta cu ce arme eram înarmați. Era suficient dacă aveam curajul la noi.

Amintiri de la cules de bureți când, pe lângă Corneluța, ne însoțesc și alți doi verișori, Laurian și Ovidiu, iar ceata prichindeilor devine tot mai numeroasă, iar expedițiile noastre tot mai îndrăznețe.

Copii, asemenea unor muguri tineri, care așteaptă căldura ce va veni...

Primăvară...

Al doilea anotimp

Urcăm de mai bine de o jumătate de ceas. Sunt însoțit de unchiul Viorel, fratele mamei. Am lăsat în urmă urcușul abrupt al dealului Ștef, iar de acum, pentru cel puțin 10 minute, drumul e drept. Privesc spre mătura din jos iar cerul se tot înnorează tot mai mult. Câteva tunete îmi dau de știre că va veni ploaia. "N-am putut să stăm acasă!" ne zicem unul altuia, dar ne continuăm drumul.

E dis-de-dimineață, drumul e lung până în Valea Urzii, iar tunetele parcă mă neliniștesc atunci când sunt pe drum.

Da, bine-am zis... Pe la Cormaia dealurile sunt albe, iar cât ce trecem de la Căjlă începe să picure. Nu e nicio colibă prin împrejurimi, doar una în dealul Bârlesî. Știm de ea amândoi așa că ne grăbim pașii tot mai mult și

într-un sfârșit ajungem la colibă, la badea Nechita.

"Bine că nu ne-o prins" îi zic unchiului "că, dacă ne prinde, ne uda până la pcele!"

"De dimineață o'nceput să ploie. Da de n-a țâne mult ca să putem și az' cosi ceva" îmi spune unchiul care își aprinsese o țigară.

La ceaun...

Foto: V-D Partene

Da' de unde să țină atât de mult că n-a ținut decât toată ziua și după un ceas-două de stat în colibă nu doar că ne-a apucat și frigul, dar ne-a apucat și foamea. Și ne-am pornit așa pe o ploaie "ca cu cofa" și într-un final am ajuns... la casa din câmp. Am intrat în tinda casei și imediat ne-a întâmpinat bunicul care dormise acolo. Ne-a întâmpinat cu bucurie, dar mai ales cu acea căldură sufletească pe care o mai simțisem cu ani buni în urmă atunci când pașii copilului care am fost odată se îndreptau tot spre locul acesta.

Ce bine e la gura sobei, ce bună îi zama de napci cu răntaș făcută acolo de bunicu, ce bune sunt

blidele de lut și lingurile de lemn pe care le folosim, ce bună e apa adusă tocmai de la Șiuoiul Vărăeanului, ce bun e și un pahar de jinars, și, după toate astea, ce bun îi și patul de paie din odaie. Toate sunt bune și frumoase. Ca și amintirile de la cosit și de la făcutul fânului, amintiri dintr-un loc tot mai drag și cu oameni la fel de dragi.

E frumoasă căldura acestui anotimp...

Vară...

Al treilea anotimp

Mă trezesc dis-de-dimineață. Afară e înnorat. E a două noapte de când am dormit la casa din câmp. Încă nu se vede bine, așa că mă hotărâsc să aprind lampa cu naft agățată la grinda casei. Ajunge o singură șfebălă dintr-o cutie veche, iar lampa își lasă flacăra să se joace de-a v-ati ascunsele ca tot ce se află în odaie.

Pe perete sunt câteva icoane aduse de acasă, dar și două podișoare în care sunt așezate câteva blide de lut, ulcici de tablă, dar și niște glăji. Și tot aici zăresc câteva ziare – "Scânțea". De o parte a unui podișor stă uitat un colesâr care își găsește perechea puțin mai încolo, într-un clopotor care e crăpat pe o margine. Lângă colesâr sunt câteva linguri de lemn care "stracă gura, da' tomnesc

fața" cum îi spunea bunicul bunicii.

Cele două paturi de paie își așteaptă vernicile și toalele de lână pentru a fi cât mai frumoase, așa cum erau odată. Le fac pe plac în timp ce lațele mă privesc de după masa de lemn din mijlocul odăii. La fel ca și cujeica și fusul de la grindă.

E un pic rece, așa că aprind un foc cu vreascurile adunate ieri de prin iarbă. Apoi mă hotărâsc să fac ceva de mâncare pentru că în câteva ore o să sosescă mama, soția și cei doi copii. Dar oare ce să pregătesc? Știu ce... ceea ce ne-a pregătit și nouă bunicul, cu ani buni în urmă, atunci când uzi learcă, ajungeam la casa din Valea Urzii.

Dar începe să plouă și mă gândesc că nu o să mai vină nimeni. Doar focul îmi șoptește vorbe de demult. Și totuși se aude ceva la ușă. La ușa pe care cândva demult o aduceam ca să se deschidă și aici în vârful de munte. Se deschide și acum, iar cei dragi ai mei îi trec pragul. Nu e nevoie de vorbe, îmbrățișările spun totul.

"No, haideți, copilașii lui tata, că la noapte o să dormim toți aici, iar de aici o să vedem cât de frumoase sunt stelele. O să vedem unde-i carul mare și carul mic, unde-i găinușă, luceafărul și unde-s câte și mai câte..."

În timp de toamnă...

Anotimpuri din viață...

Aici, la casa străbunicilor, unde totul e învăluit de amprenta lor...

Viorel-Daniel Partene

26 octombrie 2018

La ciuroiul vărăeanului...

Foto: V-D Partene

Istorie

1918, noiembrie 6/19, Maieru [Relatare]
Garda Națională Română din Maieru

Din Maieru, comit[atul] Bistrița-Năsăud ni se scrie:

I. Ilieșiu,

Foto: arh. prof. S. Ursa

Stim[ate] D-le redactor,
Vă încunoștințez că în comuna Maieru, comit[atul] B[istrița] Năsăud, s-a constituit sfatul naț[ional] Român sub prezidiul d-lui Iulian Ciorbă preot și s-a organizat garda națională rom[ână] sub conducerea d-lui Ioan Barna sublocot. în rezervă, depunând poporul întreg cea mai vie însuflețire jurământ com[itetului] naț[ional] românesc și organelor sale din Ardeal.

În susnumita comună vremurile revoluționare au dispărut, ordinea și liniștea domnește pretutindeni.

Drapelul tricolor visat de moși-strămoși fâlfâie mândru pe școli și cancelarii vestind libertatea și dezrobirea nației noastre românești.

Tot poporul din comună așteaptă cu sufletul deschis, sentimente sfinte,

sosirea trupelor române care ne vor mântui pe totdeauna de jug.

Trăiască libertatea națională!

Iustin Ilieșiu, secretar.

1918 LA ROMANI. DOCUMENTELE UNIRII..., Vol. VII, d. 388, p.421.

- // -

Îmi îngădui să redau în cele ce urmează alte două texte – ca un nimerit prilej de omagiere și de prețuire pentru promotorii măiereni ai Unirii. În aceste fragmente se evocă, autobiografic în fapt, momente din viața celor trei personalități – Episcopul Iuliu Hossu, avocatul Emil Boșca-Mălin – „al doilea pușcăriaș al Maierului, pentru credința politică” și profesorul poet Iustin Ilieșiu – „poetul sângerărilor ardeleni”. Voi insera la finalul rândurilor de față și câteva comentarii succinte pe marginea acestor texte.

Las pe seama cititorului grija de a se feri de „vorbele mari” sau dimpotrivă, de a se lăsa și el împătimit de patriotismul oarecum „patetic” de acum 50 de care dau dovadă Emil Boșca-Mălin și Ep. Iuliu Hossu – după cum se va vedea. Trăiam pe atunci (1968) în epoca socialismului pe deplin biruitor la orașe și sate, cum se spunea.

- // -

De vorbă cu episcopul Iuliu Hossu, prezent la Marea Unire,

[1968, 11 octombrie 1968; 50 de ani de la Marea Unire

Emil Boșca-Mălin ia un interviu Ep. Iuliu Hossu,

în chilia de odihnă (domiciliu forțat al episcopului), n. mea CV]

Săptămânile trecute, într-o după amiază de majestoasă toamnă, an grup de condeeri ardeleni ne-am dus la mănăstirea Cernica [Căldărușani] pentru a sta da vorbă cu episcopul dr. Iuliu Hossu de Cluj-Gherla, unruly denture Mari furniture al Unirii din 1918.

- continuare în pagina 5 -

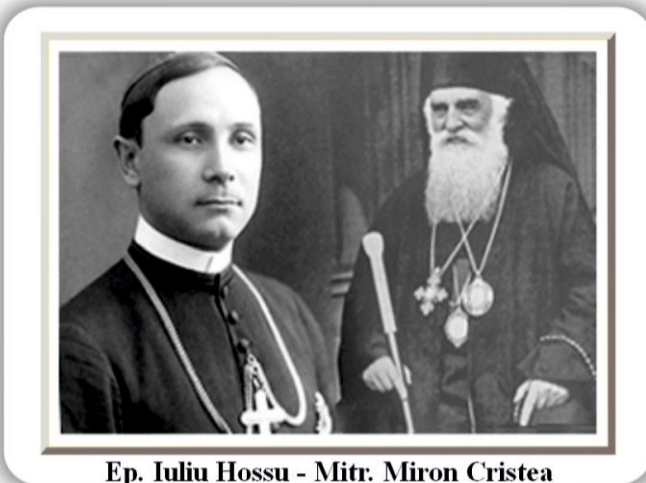
Viluț Cărbune

Istorie

1918, noiembrie 6/19, Maieru [Relatare]
Garda Națională Română din Maieru

- urmare din pagina 4 -

Episcopul Iuliu Hossu a rămas indestructibil unit de Biserica românească a Blajului, depozitara unui bogat tezaur de luptă românească pe linia afirmărilor trasate de întâiul episcop-martir Inocențiu Micu. De existența acelei biserici este legată înființarea și funcționarea întâilor scoli

Ep. Iuliu Hossu - Mitr. Miron Cristea

ardelene din Blaj, Oradea, Beiuș și Năsăud, care au revărsat lumina culturii românești în întreaga Transilvanie începând din secolul al 18-lea. Păstrând ritul răsăritean s-a încurajat și ocrotit limba română în fata încercărilor de desnaționalizare, sub oblăduirea ei formându-se o falangă de vajnici luptători pe teren social și național.

Numele lui Hossu se însiruie în rândurile marilor luptători pentru biserică și [pentru] eliberarea poporului.

[...]

- Ați împlinit o jumătate de veac de episcopat, preasfinte...

- Sânt într-al 51-lea. Am fost investit în scaunul Vlădiciei de Gherla în noiembrie 1917, când am părăsit - cu inima sfărțecată misionarismul din spitalele Monarhiei unde timp de trei ani am fost preot militar pentru zecile de mii de români răniți pe fronturi. De acolo ca și de acasă știam suprema dorință ale neamului: "unirea cu Țara, prin voința Supremului Stăpân". Comunicam mereu aceasta, în taină, conducătorilor noștri politici de atunci, în frunte cu Pop de Băsești, Mihali, Vaida, spunându-le că toți așteaptă doar semnalul, care nu a întârziat să vină.

"Să stăm tare, să stăm cu smerenie! Să luăm aminte!"

- ne erau vorbele.

După investitură am văzut pe împăratul. Eram Episcop tânăr: 32 ani. i-am vorbit: "Poporul nostru este sortit nimicirii de stăpânirea maghiară; vrea dreptate!" M-a ascultat. Dreptate nu i-a făcut. Si-a luat-o singur!

- Acum 50 de ani!

- Da, în anul Domnului 1918, anul împlinirii.

- Cum îl rețineți?

- Întâi Decembrie a fost ceas al împlinirii Dreptății de veacuri așteptată, rostită de Dumnezeu prin poporul său fericit că se unea pe veci cu România. Ceas de lumină revărsată din veacuri, de biruință a Adevărului; ceas al supremei bucurii a unui neam ridicat din suferința mileniului, cu credința tare în dreptatea lui.

Este ziua sfântă a sufletelor românești, semn al înălțării României, una și nedespărțită, pe temei de Dreptate și Adevăr.

Ziua Unirii reabilitează pe toți aceia care au luptat, care au fost stigmatizați cu vorba de "trădători de Patrie, dar care s-au sacrificat pentru Unirea Românească din cetatea lui Mihai Viteazul, marea apoteoză a martirilor.

- Preasfinte părinte, noi am recitat nu de mult cuvântarea rostită de Sfinția Voastră la Alba Iulia și ...

- A, da... Am cuvântat și eu la împlinirea voinței Domnului, în mijlocul elanului anonim...

- Veneți - ca toți cei de atunci, prezenți la marea adunare - din lumea de energii, de conspirații și suferințe, cerând cuvânt... istoriei.

- Asistam, optimiști și senini, la încheierea dezbaterilor din Sala, zisă de atunci, a Unirii. Da... îmi amintesc ... Afară, cât era întinsul sta poporul românesc, peste o sută de mii, așteptând vestea mare. Îi spun lui Miron Cristea, episcopul Caransebeșului:

"- La ce zăbovim aici? Hai în mijlocul poporului să-i dăm bună vestire."

"- Că bine spui frăția ta!", a fost răspunsul. Pe masă erau câteva foi cu hotărârea ce trebuia votată. Iau un exemplar și ieșim braț la braț să luăm contact cu vijelia de afară. Ne oprim cutremurați lângă Steagul cel mare și

sfânt al Neamului, în mijloc de adâncă, de liturgică tăcere. Cuprind cu o privire cerul senin și omătul imaculat de pe dealurile de dincolo de câmpul furcilor, pe care fuseseră căsniți Horia și Cloșca; fac semn de Sfântă Cruce peste frunțile senine ale imensei mulțimi, apoi încep cu inspirație de dincolo de mine, robul:

"- Acesta-i ceasul Dreptății, fraților întru neam!"

Brațele îmi erau ridicate să cuprindă și cerul și pământul. În slăvi - dincolo de frunțile spre mine îndreptate - mi-au răsărit scene din spitalele de campanie. Am întreat deci, frunțile:

"- Vă amintiți de zilele de întuneric, când vă vesteam prin sutele de spitale că Dreptatea va învinge? Vă aduceți aminte că vă spuneam că se apropie ceasul bucuriei noastre?"

"- Da, Sfinția Ta, te știm, te cunoaștem!" mi-au răspuns sute de glasuri.

"- Ei bine, ceasul acela a sosit!"

"- Unire, unire!" legăna valul viu.

Părintele Hossu se oprește din vorbă, iar noi încercăm să reconstituim din puținele fragmente fotografice știute peisagiul izbucnirilor entuziaste ale istoriei de atunci îmbrăcată în haină țărănească, [peisagiul] stârnit de un popă românesc, sprijinit în Cârja Vlădicească. [E] rostea prin vorbă biblică, împlinirea destinului transilvan.

- M-am gândit, continuă Episcopul, la Hristos, la spusa lui adresată apostolilor, și am rostit pentru mulțime: Cuvintele Domnului se îplineau atunci. [text barat cu creionul, probabil cu gândul la cenzura editorială a Rev. Steaua, unde urma să apară articolul; n.m. C.V.].

"- Da, fraților, Unire! Mulți au dorit să vadă ceea ce vedeți voi și n-au văzut; să audă ceea ce voi auziți acum și n-au auzit. Ochii voștri lăcrămează fericți că văd și urechile că aud buna-vestire, a Unirii noastre pe veci Ascultați!"

Si le-am citit apăsând actul Unirii.

La sfârșit le-am spus că Hotărârea este Judecata lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească. Auzindu-mă, cerul se răsturna de urale:

"- Ne unim! Ne unim!" Și plângeau a bucurie neamurile noastre toate.

"- Ne Unim! Bindecuvântă Părinte!"

Eu le-am spus iarăși:

"- Fericți sunteți voi, fiilor, care pentru vecie pecetluiți Unirea cu România, o Românie întemeiată pe Dreptatea lui Hristos, pe credința poporului său. Dreptatea și Adevărul sânt la temelie României unite!"

Așa a fost...

[...]

- // -

Mănăstirea Căldărușani, 12.XII.1969

Mult Stimate și Iubite Domnule Profesor,...

[1969, 12 decembrie, extras din scrisoarea primită de Iustin Ilieșiu de la Ep. Iuliu Hossu]

Mult Stimate și Iubite Domnule Profesor,

Înainte de a primi scrisoarea mă pregăteam să-ti comunic că, așa cum am spus la început, în situația actuală cu Biserica noastră scumpă desființată, nu-ti pot împlini dorința. După plecarea Domniilor Voastre, reflectând asupra chestiunii am rămas la aceeași hotărâre pentru a nu da prilej de greșite interpretări și păgubitoare pentru cauza vitală a noastră.

[...]

Fruntașa comună Maieru rămâne întru îmbrățișarea dragostei mele de la prima intrare în vizitația canonică din 1920, întâmpinat de cei 50 călăreți neuitați până în ziua de azi în zilnicele mele zmerite rugăciuni. Pentru fericita revedere în deplina libertate a scumpei noastre Biserici, Domnului să ne rugăm. Până atunci îmbrățișarea dragostei mele și arhierasca binecuvântare în zmerite rugăciuni înălțate Domnului. Folosesc acest prilej, iubite domnule profesor, să-ți mulțumesc din nou din toată inima pentru splendidul volum de versuri cari au mișcat profund sufletul meu. Te-ai cântat [dial. năs. "ai plâns", n. m. CV] și ai cântat frumos și bine. Am zis citind: asta-i poezie românească, aceasta-i suflet din sufletul neamului. Să trăiești iubite Domnule Profesor și îți mulțumesc din inimă.

Ne-a cântat și am cântat și noi cei rămași pe glia strămoșească pentru a păstra sufletul nebiruit cu credința

tare în nemurirea dreptății:

[„]Vei veni Isuse, știm că vei veni
Și pe nori de slavă tu vei răsări;
Mare va fi ziua când ai să cobori,
Sărbătoarea celor fără sărbători”⁴³.

[...]

- // -

Scurte comentarii și precizări:

Am reluat aici interviul lui E. Boșca-Mălin și l-am editat într-o ortografie mai îngrijită pentru a revela măreția momentului aniversar” de acum, la 100 de ani;. Textul integral l-am publicat în vol. Emil Boșca-

E. Boșca-Mălin

Mălin. Restituiri, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013 (368 pag.); textul a mai fost editat și publicat și în vol. Anul 1918 în județul Bistrița-Năsăud. Contribuții documentare, Ed. Mega, Cluj-Napoca 2018 (864 pag.).

Precizez că lui Emil Boșca-Mălin - în calitate de fost deținut politic, eliberat din penitenciar la data de 28 iulie 1964 - i se refuzau (în mod tacit) de către edituri și publicații articolele semnate doar cu numele său, motiv pentru care la majoritatea articolelor scrise de el apare și numele Petronelei Negoșanu - fostă colegă la Facultatea de Drept din Cluj, cu care s-a căsătorit la 21 iunie 1965, la un an după eliberarea din detenție (24 iulie 1964); s-a căsătorit formal, în fapt, pentru că nu locuia împreună cu Petronela Negoșanu (v. Emil Boșca-Mălin. Restituiri, pag. 20).

Deși nu putem fi pe deplin lămuriți cu împrejurările în care a fost scris/respectiv respins de către Securitate de la publicare în Rev. Steaua din Cluj, redau totuși aici un document intern al Securității (v. Emil Boșca-Mălin. Restituiri, pag. 34-35) pe marginea unei Note informative dată Securității a doua zi (12 oct. 1968) după interviul cu Ep. Iuliu Hossu:

- // -

FI, I123315, vol. 4, ff. 22-23-12.10.1968

[12.10.1968 / Nota informatorului „Snagov Ion”]

primit: Mr. Olaru Nicolae, tel. 2696 STRICT

SECRET

inf.: „Snagov Ion”

Ex. Unic

loc.: conspirat

26 febr. 1969

data: 12 oct. 1968

NOTĂ INFORMATIVĂ

După drumul făcut la Căldărușani sursa [informatorul Snagov Ion] a avut o întâlnire cu COSTAN ION, în seara zilei de 6 Noiembrie, la domiciliul sursei. COSTAN ION a venit să-și dea avizul pentru declarație

- continuare în pagina 6-

Istorie

- urmare din pagina 5 -

1918, noiembrie 6/19, Maieru [Relatare] Garda Națională Română din Maieru

scrisă de sursă, după datele primite de la episcopul HOSSU în 2 noiembrie.

A fost de acord cu textul și cu ideea sursei de a scrie un material cu caracter de evocare.

A comunicat că Boșca Mălin a venit cu o zi înainte și i-a supus textul spre aprobare, așa cum se stabilise înainte la Căldărușani.

[Vorbind despre un posibil material pentru "Steaua" abordând problema desființării Bisericii Greco-Catolice, informatorul spune:]

[...]

Totuși **BOȘCA MĂLIN** i-a comunicat [informatorului] că **RĂU AUREL** (Directorul revistei "Steaua" - Cluj) i-a garantat că-l va publica ca un material "tare" că va face tot ce-i va sta în putință, eventual va apela la **TITUS POPOVICI** și **ION BRAD** pentru a veni cu o "bombă" peste capul Patriarhiei din București. **COSTAN** totuși nu crede fiindcă o astfel de publicație ar fi împotriva tuturor normelor și nu știe pe ce se bazează **BOȘCA** și **RĂU** când fac astfel de afirmații [...] **COSTAN ION** urmărește febril toate faptele legate de 1 Decembrie și crede că s-ar putea spera într-o regularizare a greco-catolicilor"

[...]

Nota Biroului [de securitate, mss., în josul filei]:

COSTAN ION a fost preot greco-catolic cunoscut cu manifestări ostile la adresa regimului nostru, a fost avertizat.

Din câte îmi spune informatorul, **COSTAN ION** ține ca să se întâlnească neapărat cu **HOSSU** [...] Propun ca prin Direcția presei să obținem textul ce urmează să apară în revista "STEUA" din Cluj în cazul că ridică anumite probleme ce ar dăuna sărbătoririi de la 1 Decembrie să intervenim pentru a preveni apariția sa.

-//-

Despre prietenul lui E. Boșca-Mălin *Ion Costan* - rebrășorean născut în 1911, decedat București 1987, fost director al *Săptămânii* din Bistrița, cooptat de E. Boșca-Mălin și în redacția gazetei *Plaiuri Năsăudene* (începând cu nr. 31-32-33/1-30 ian. 1945, "spre a-i cinsti lupta dusă 4 ani în granița năsăudeană pentru credința românească"); colaborator încă înainte de '89 al Prof. dr. Silvestru Augustin Prunduș la editarea monografiei "Cardinalul Iuliu Hossu 1885-1970"; fost preot gr.-cat. în parohia Dumitra; angajat (inspector) al Patriarhiei la Departamentul Cultelor - aflăm din informațiile publice ale Arhivelor Naționale (<http://cautare-cj.arhivele-nationale.ro/cautare-cj/detail.aspx?ID=71003>): "În perioada 1938-1948 parohia Dumitra a avut ca preot pe Ioan Costan. Acesta a fost arestat în septembrie 1940 și judecat de către Curtea Marțială din Cluj fiind acuzat de ofensă adusă statului și națiunii maghiare, dar a fost achitat. În perioada 24.08.1944-10.09.1944 Ioan Costan a fost arestat și închis de către autoritățile maghiare de

ocupație în închisoarea militară din Bistrița, dar a scăpat și de această dată."

Sursa: BN-F-00191 Oficiul Parohial Greco-Catolic Dumitra, 1935-1949 (niv.Fond).

Ref. scrisoarea trimisă de Ep. Iuliu Hossu lui Iustin Ilieșiu, precizez:

- la Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale (DANIC), fosta D. G. A. S.. București, se află o parte din arhiva Iustin Ilieșiu. În această arhivă (Fond 151 Iustin Ilieșiu. Dosarul 116 - în total 4 ff., cercetate de noi în 13.02.2009)) găsim la filele 2-3: „Scrisoarea episcopului dr. Iuliu Hossu, din exilul său din Căldărușani, adresată scriitorului Iustin Ilieșiu în 1969. Episcopul Iuliu Hossu a citit actul Unirii Ardealului cu Patria Mamă la Alba-Iulia 1918 și tot el a adus actul Unirii la București”. Adresa de pe plicul scrisorii predată (vândută) către DANIC pare a fi scrisă olograf de Iustin Ilieșiu, iar ștampila poștei este „Moara Vlăsiei, Jud. Ilfov. 12.12.69”, fapt care ridică semne de întrebare privind modul cum i-a parvenit scrisoarea lui Iustin Ilieșiu.

- textul integral și comentarii subs. la documentul resp. se pot vedea în vol. *Emil Boșca-Mălin. Restituiri*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2013 (pp. 35-38);

Viluț Cărbune

Zilele prozei

Pagini de istorie literară scrise la Maieru, Cormaia și Chiuza, în prezența academicianului Nicolae Manolescu

Irina Petraș și Nicolae Manolescu cu alți scriitori la "Zilele prozei"

Academicianul Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România, a fost invitatul de onoare al celei de a XII-a ediție a Zilelor prozei, organizată de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala Cluj, Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, reprezentanța Bistrița-Năsăud a Filialei Cluj a U.S.R. și Biblioteca Județeană George Coșbuc.

După o zi de dezbateri și lansări de carte la sediul Filialei clujene a U.S.R., participanții s-au deplasat la Centrul Cultural Liviu Rebreanu din Chiuza, apoi în sala de conferințe a hotelului Decorale din Cormaia unde au avut loc lucrările colocviului Prozatorii unui veac, moderate de Irina Petraș președinta Filialei Cluj a U.S.R. La eveniment a fost prezent și Emil Radu Moldovan, președintele Consiliului Județean.

La Maieru, la Liceul Tehnologic Liviu Rebreanu, la întâlnirea moderată de criticul Andrei Moldovan, președintele Nicolae Manolescu a fost așteptat de copii îmbrăcați de sărbătoare, care au ascultat cu atenție discursul criticului literar pe care îl cunosc din manualele școlare și pe care, iată, au avut onoarea să-l vadă în școala lor, acolo unde învăța altădată Liviu Rebreanu.

În acest cadru, primarul comunei Maieru, Vasile Borș, i-a acordat academicianului Nicolae Manolescu un premiu de excelență, mulțumindu-i pentru faptul că a poposit în „Cuibul visurilor”, acolo unde în urmă cu un secol se plimba romancierul Liviu Rebreanu.

Irina Petraș le-a vorbit copiilor despre Transilvania literară, făcând referire la volumul „Transilvania din cuvinte”, antologie dedicată

Centenarului Marii Uniri.

„Suntem ceea ce suntem pentru că ne-am născut în limba română, creștem cu ea și ar fi bine s-o iubim și să ne apărăm identitatea. Încercarea de a fi român este încercarea de a te cunoaște pe tine, istoria, cultura”, a declarat președintele U.S.R. Cluj, criticul Irina Petraș. Președintele Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu, alături de organizatorii evenimentului, (Andrei Moldovan, Menuț Maximilian și Icu Crăciun) a înmănat premiile „Prozatorii unui veac”. În urma jurizării (Irina Petraș - președinte, Andrei Moldovan și Victor Cubleșan - membri) s-a hotărât decernarea premiilor pentru prozatorii (în ordine alfabetică): Simona Antonescu, Hanna Bota, Gabriel Chifu, Florina Ilis, Daniel Moșoiu, Ovidiu Pecican și Răzvan Voncu. Premiile au fost susținute financiar de Asociația Culturală NEUMA, M.I.S. Grup, NEOHAN CONSULT și Biblioteca Județeană George Coșbuc.

Această ediție, prima în județul Bistrița-Năsăud, a „Zilelor prozei”, nu va fi uitată nici de către organizatori, și cu siguranță, nici de către scriitorii ce au onorat cu prezența lor evenimentul: Nicolae Manolescu, Simona

Nicolae Manolescu: Toată viața am iubit școala

Nicolae Manolescu și elevii măiereni

Foto: Răsunetul Literar, nov. 2018

Antonescu, Hanna Bota, Gabriel Chifu, Icu Crăciun, Victor Cubleșan, Florina Ilis, Menuț Maximilian, Andrei Moldovan, Daniel Moșoiu, Olimpiu Nușfelean, Ovidiu Pecican, Irina Petraș, Ioan Pinteș, Laura Poantă, Răzvan Voncu.

Nicolae Manolescu: Toată viața am iubit școala

Toată viața am iubit școala, poate și pentru faptul că am avut doi părinți profesori. Școala rămâne mediul cel mai extraordinar din toate pe care le parcurgem de-a

lungul vieții. Nicăieri, niciodată nu vă veți mai simți la fel de bine, cum ar trebui să vă simțiți la școală, pentru că aici vi se oferă totul fără să vi se cere decât un singur lucru, să învățați. Să nu uitați că odată terminată școala nu veți mai avea o asemenea ocazie, veți intra în viață, veți avea probleme pentru câștigarea existenței, familiei, copii și probleme la slujbă și acasă. Profitați de ocazie cât sunteți tineri și sănătoși și nu vi se cere decât să deschideți o carte. Că e de matematică, de fizică, sau de literatură nu are importanță, fiecare puteți alege ceea ce vi se potrivește. Dacă găsec un cusur școlii din România este de a pune totul pe același plan și atunci când termini liceul trebuie să fii un enciclopedist. Nu se poate să le știm chiar pe toate. Am avut foarte buni dascăli într-o perioadă în care nu aveam manuale. Cu toate acestea, dascălul de română mi-a predat literatura cu tot ce avea mai bun - Titu Maiorescu, Eugen Lovinescu, George Călinescu, Liviu Rebreanu, Arghezi, Blaga, Macedonski și alții. Acești dascăli țineau cu dinții de istoria noastră literară. Din păcate acum mentalitatea este inversă. Sunt profesori care spun că nu pot preda Sadoveanu în școală pentru că nu-i interesează pe copiii de astăzi. Obligația ca profesor de română este să-i faci pe copii să înțeleagă și să le placă Sadoveanu. Cine nu e în stare, sunt tânguri de job-uri câte vreți și pot să se apuce de altă meserie. Este interzis să intri în școală cu o asemenea mentalitate. Dacă gândim așa nu mai citim nimic din trecut, începând cu Biblia, a căror probleme nu sunt ale noastre, a copiilor. Ce să facem cu Shakespeare, Rebreanu. Și totuși, trecutul trebuie respectat, cunoscut, înțeles și aceste cărți trebuie citite. Dragi copii, să vă gândiți că de aici, din Maieru, a ieșit unul din cei mai mari romancieri români. N-ar fi bine să întrebați ce dascăl a avut el la clasele primare care i-a dat baza de pornire? Cine l-a format? Ce i s-a spus? Credeați că vine un mare maestru de la Cluj să-i predea? Era învățătorul lui din sat. Dacă aveți ambiții, profitați de școală pentru că, poate, de aici, dintre voi, se va mai naște un Rebreanu mai mititel”, a spus, printre altele, criticul Nicolae Manolescu, în discursul său, aplaudat la scenă deschisă.

Academicianul Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România

Irina Petraș: Zilele prozei, absolut minunate

- continuare în pagina 7 -

Menuț Maximilian

Zilele prozei

- urmare din pagina 6 -

Istorie

**Pagini de istorie literară scrise la
Maieru, Cormaia și Chiuza,
în prezența academicianului
Nicolae Manolescu**

Zilele prozei a fost cel mai frumos eveniment. Ne-am întors fermecați. Nu mi-am imaginat că o toamnă poate fi atât de minunată. Toată lumea vorbește numai despre frumusețile de acolo. Asta este prima impresie. De la arborii seculari de la Chiuza și până la dealurile de aur de la Maieru și de la Cormaia e ceva absolut miraculos. Într-un asemenea loc nu se putea întâmpla decât un eveniment important și absolut fiecare dialog, fiecare întâlnire, fiecare lectură, tot ce s-a întâmplat acolo, nu numai pentru mine, care ies mai rar din casă, dar și pentru ceilalți, unii călători vrednici, au fost niște zile miraculoase. Cele două zile au fost absolut minunate. Dincolo de ospitalitate, de căldura cu care am fost primiți, până și copiii de la „Liviu Rebreanu”, și îmi pare rău că trebuie s-o spun eu, în calitate de clujeancă, au fost mai receptivi decât copiii de la Cluj. A fost surprizător că prozatorii li s-au adresat fiecare cu altă întrebare, fiecare în alt stil și în altă manieră, dar ei n-au fost deloc blocați, au răspuns, au intrat în dialog, s-au bucurat să-și facă fotografiile cu cei de față, deci, totul a fost ca și cum am fi fost toți sub un fel de vrajă a toamnei de aur. Sunt puțin exaltată, dar am adunat atât de multe imagini frumoase în aceste două zile.

Eu am pictat în expoziția mea recentă niște dealuri. În momentul în care am început să ne apropiem de Maieru, cei care mă însoțeau au spus „Uite, dealurile tale”, dealurile mele imaginare. Dar pe măsură ce am înaintat în acest peisaj, pe care-l numesc fără nicio ezitare miraculos, m-am gândit că am înmagazinat acolo așa de multe imagini încât trebuie să se transforme în niște tablouri de aur, iar cine știe, anul viitor să le expun chiar la Bistrița.

A fost foarte importantă prezența lui Nicolae Manolescu acolo, dar și a prozatorilor din Cluj și din țară, de la Simona Antonescu la Florina Ilis, chiar și tânărul ca prozator Daniel Moșoiu, Gabriel Chifu, Răzvan Voncu, Hanna Bota, toți cei care au fost acolo în calitate de prozatori au venit cu șapte voci diferite, dar foarte importante, și fiecare spunând ceva despre proza acestor ani. Discuția despre roman, care a avut loc înainte de lecturi, a fost una care poate fi privită din mai multe puncte de vedere. Pe de o parte, o discuție, să zicem academică, în care s-a vorbit la modul serios despre proza românească într-un veac, dar a fost și partea cealaltă, în care se simțea intervenția fiecăruia, partea sărbătorească, ideea că avem cu ce sărbători Centenarul, dacă privim spre proza românească. Acestea au fost impresiile pentru mine și mă bucur pentru gazdele noastre că evenimentul a fost o reușită. Mă bucur pentru noi că am avut parte de un asemenea eveniment.

Eu vă felicit și mă gândesc că la ediția următoare vom putea da de știre, ca pe vremuri, cu toba prin sat, ca să se adune lume multă, pentru că e un eveniment la care merită să fie lume multă. Cu copiii de acolo, cu profesorii care ne-au întâmpinat, cu toată lumea, lucrurile au mers foarte bine. Îmi pare rău pentru cei care n-au putut fi de față. Sincer vorbind, au pierdut mult. Noi am organizat la Cluj Zilele prozei cu tot felul de variante, dar ideea că la Cluj putem face varianta de salon, iar la Bistrița varianta de natură, să zicem, poate fi gândită în detaliu și să iasă un eveniment foarte important pentru toată lumea. Încă o dată felicitări.

Irina Petraș, președinta Filialei Cluj a U.S.R.

Menuț Maximilian

La Maieru - Zilele prozei

Marea Unire a românilor de pretutindeni

Profesorul Ioan Seni, președintele ASTREI năsăudene, a tipărit la Editura Napoca-Star din Cluj-Napoca cartea „Centenar 1918-2018. Năsăudeni pe coordonatele Primului Război Mondial și ale Marii Uniri”. Prefața și postfața sunt semnate de doi profesori universitari: Mircea Gelu-Buta, respectiv Ieronim Marțian.

După citirea cărții putem afirma că autorul a cercetat mii de documente, de acte din arhive, muzee și alte instituții, dovadă bibliografia stufoasă citată, alcătuită, în final, un op rotund, convingător și util care îl îndreptățește să fie apreciat pentru un lucru bine făcut, folositor și necesar pentru contemporani și cei ce vor urma.

De la început trebuie spus, așa cum arată prefațatorul, că „unirea românilor trebuie înfățișată întotdeauna potrivit adevărului ca o unire firească a tuturor provinciilor românești (Basarabia, Bucovina și Transilvania) la patria-mamă: România”. Marea Unire nu este nici noroc coborât din ceruri asupra neamului românesc, nici dar oferit de puterile și civilizația apuseană și nici nenorocirea altor nații pe osemintele cărora să se ridice statul unitar român, ci un act firesc înfăptuit pe un teritoriu strămoșesc pe care a apărut, s-a format și s-a dezvoltat poporul român.

Istoricul Vasile Lechințan (în *Formula AS/ nr.1341/2018*) spune: „Unirea de la Alba Iulia, a fost înfăptuită de o pleiadă de oameni cu statură profesională, intelectuale, morale și politice impresionante, cu studii la universități din Occident” - asta ca să subliniem rolul personalităților în istorie.

La temelie Marii Uniri stau: aceeași limbă, aceeași credință: creștinismul, (poporul român s-a născut creștin, privilegiu pe care nu-l au multe alte popoare), datini și obiceiuri comune, dar mai ales conștiința de neam, care și ea a durat în timp - toate conducând la o dorință sau voință de veacuri, la atingerea unui Ideal Național în ziua de 1 Decembrie 1918. Așadar, Unirea politică este precedată de unirea cultural-spirituală care s-a cimentat în timp la poporul român.

În postfața Ieronim Marțian se arată: „ideea originii daco-romane, unitatea noastră etnică și romanitatea limbii au constituit elemente fundamentale, în jurul cărora s-a ținut, s-a alimentat și s-a generat conștiința de neam a poporului român, iar Unirea efemeră a Țărilor Române de la 1600 sub Mihai Viteazul a căpătat valoare de simbol”.

La conștiința de neam românesc un rol imens de important l-au avut preoții din sate și orașe. Ei s-au așezat nu numai în slujba religiei, a credinței dar și a poporului. Înalții ierarhi bisericești, indiferent de confesiune, sunt pilde de urmat până în zilele de azi.

Lupta națională a poporului român începe în Transilvania în sec. al XVIII-lea. Acum se evidențiază episcopul Inochentie Micu-Klein (primul român membru al Dietei din Transilvania), apoi corifeii *Școlii Ardelene*, cu revendicările înscrise în *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae*, principala revendicare fiind reprezentarea proporțională a națiunii române în viața politică.

Pentru ținutul nostru, perioada Regimentului II de graniță, 1762-1851, a fost o perioadă de timp favorabilă. Revoluția din 1848 din Transilvania și Ungaria a complicat lucrurile rău de tot mai ales după ce Transilvania este încorporată Ungariei (1865), fapt care a avut ca recul intensificarea luptei poporului român de a decide singur asupra sorții sale.

Același autor al postfeței mai arată: „o susținută luptă împotriva subjugării naționale au desfășurat năsăudeni și bistrițeni în cadrul Partidului Național Român, creat în 1881, apoi prin Memorandumul din 1882 și Memorandumul din 1892”.

Dualismul austro-ungar din 1867 anulează anumite drepturi câștigate de transilvăneni până la acel moment, astfel că recăștigarea lor devine imperioasă.

Să cuvine să menționăm avântul luptei românilor transilvăneni din secolul al XIX-lea, care s-a bazat pe doi factori mobilizatori: Unirea Principatelor Române de la 1859 sub sceptrul lui Alexandru Ioan Cuza și câștigarea Independenței de Stat de la 1877/1878 sub sceptrul lui Carol I.

Apariția ASTREI (Sibiu, 1861) avea datoria să continue lupta pentru emanciparea românilor pentru împlinirea integrală a aspirațiilor naționale, ea a fost „o punte de legătură între marea generație de cărturari ai *Școlii Ardelene* și cei care au avut bucuria de a trăi marea

victorie a unității politice și culturale a tuturor românilor din anul 1918”, scrie autorul.

Structura cărții istoricului Ioan Seni conține trei capitole mari cu mai multe subcapitole, fiecare urmate de bibliografia necesară, dintre care primele două sunt de ordin general, iar ultimul este specific Ținutului năsăudean și bistrițean, încheindu-se cu un grupaj de anexe.

La 30 octombrie 1918, sub președinția lui Ștefan Cicio-Pop, prin Consiliul Național Român din Transilvania, s-a creat un organ nou care a dus la organizarea vieții politico-administrative a Transilvaniei în baza dreptului de a dispune de soarta și viitorul său fiecare popor. Din acest punct de vedere de un real sprijin sau ajutor a fost discursul președintelui S.U.A, Woodrow Wilson, de la începutul anului 1918 care susține ideea renunțării la menținerea Monarhiei Austro-Ungare.

După constituirea C.N.R.C. s-a trecut la formarea Consiliului Național Militar Român ca secție a sa cu scopul de a apăra viața și averea fiecărui locuitor, fără deosebire de limbă sau lege. Gărzile naționale, care se formează în fiecare comitat al Transilvaniei, inclusiv Consiliul Local și Garda Națională Locală Năsăud, au avut un rol important în asigurarea bunei desfășurării a Constituantei de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

De o mare importanță a fost alegerea delegaților pentru Marea Națională de la Alba Iulia. Viitorii participanți la Adunarea de la Alba Iulia au fost delegați aleși și delegați de drept.

Potrivi istoricului, doctor în istorie, Lazăr Ureche, delegații aleși titulari ai județului Bistrița-Năsăud au fost: Catarig Zăgrean, Ioan Păcurariu, Grigore Pletosu, Teodor Șimon, Victor

Motogna, iar delegații de drept au fost: Augustin Bena, Victor Bichigeanu, Alexandru Cărdan, Ion Dologa, Vasile Moisil, Nicolae Drăganu, Macedon Linu, Ioan Marcu, Vasile Pahone, Emil Precup, Victor Sângeorzan și Iosif Tăpălagă (p.261-264).

„Entuziasmul plecării la Alba Iulia era de nedescris, cu toate încercările autorităților maghiare de a zădărnici din răspuțeri și chiar de a împiedica desfășurarea Marii Adunări Naționale, convocate la 18 noiembrie/1 Decembrie 1918” (p.314). Trebuie menționat că înaintea datei de mai sus, la 27 martie/9 aprilie Sfatul Țării de la Chișinău hotărâse unirea provinciei cu România, iar la 15/28 noiembrie Consiliul Național al Bucovinei hotărâse unirea cu țara. Tot în sprijinul unirii erau miniștri din Franța, Anglia și S.U.A cu al său președinte având în vedere referirea la Austro-Ungaria.

Hotărârea de unire a citit-o dr. Iuliu Hossu, viitorul cardinal al României, iar mulțimea a cântat „Deșteaptă-te, române!”, cântec care prin Legea nr. 99/1998 va deveni imn național, iar ziua de 1 Decembrie va fi declarată sărbătoare națională. Versurile imnului sunt scrise de poetul bistrițean Andrei Mureșanu, iar muzica, probabil, de Anton Pann.

Reprezentanții celor două confesiuni religioase din Transilvania, episcopii Iuliu Hossu și Miron Cristea după ce au vorbit, s-au îmbrățișat și au urat românilor unire veșnică. Preoții, în unanimitate, și înalții ierarhi au fost trup și suflet pentru unire.

Un moment de referință în viața județelor l-a constituit numirea prefecților, deoarece ei vor conduce operațiunea de instituire a autorității Statului Român asupra sferelor de autoritate de la acel nivel (p.316). Primul prefect al județului Bistrița-Năsăud a fost Gavril Tripon.

Au urmat Conferința de Pace de la Paris, apoi Tratatul de Pace de la Trianon dintre Aliați și Ungaria (4 iunie 1920) care consfințește, potrivit dreptului public internațional, Unirea Transilvaniei cu România.

După alcătuirea circumscripțiilor electorale s-a format și Circumscripția Năsăud. Primii noștri aleși trimiși în Parlamentul României au fost: Victor Moldovan, Iulian Marțian, Laurențiu Oanea, Ioan Păcurariu și Victor Onișor.

La primirea delegaților ardeleni la București de către regele Ferdinand Întregitorul, au avut loc un schimb de replici celebre între conducătorul delegației ardeleni, Vasile Goldiș, și președintele Consiliului de Miniștri, Ion I. C. Brătianu. „Sire, unirea tuturor românilor într-un singur stat trebuia să vină. Ea s-a înfăptuit prin suferințe și sacrificii. Noi îți aducem pământul strămoșilor noștri, dar tot acum ați aducem și sufletele tuturor românilor de azi, care trăiesc în Transilvania, Banat și Țara Ungurească, iar președintele Consiliului de Miniștri a răspuns: „Vă așteptăm de o mie de ani și ați venit ca să nu ne despărțim niciodată. Sunt în viața unui neam clipe de fericire atât de mari, încât ele răscumpără veacuri întregi de suferință”.

Nu încapă nicio îndoială că mai mare eveniment din existența României moderne decât Unirea de la 1 Decembrie 1918 nu există.

Macavei Al. Macavei

Fulgurații

Septembrie, Octombrie din Cartea XIII

Lucrurile și lucrările unei zile de Duminică

M-am chiorât după fluturi subțiri și gândaci nocturni, cules-am buchețele de busuioc verde, am fabricat parfum din cinci fire de lavandă cu apă curată, am zărit câteva floricele pe crenguța lăstărită a vișinului chinuit din ocol, mi-am făcut drumuri printre maiestuoase gladiole spre crengile dejdinate ale socului împodobit cu ciorchini de mărgelă negre, printre care fac tumbă zburătoare codroșii, am împlut o vidă de mere și pere mălăiețe cu oareșce intenții mârșave vizavi de-un compot îndoit cu un altfel de lichid ș-aromat cu o crenguță de șovârv, apoi altă potecută c-o ulcicuță spre murătura de afine, lângă care am așezat un pahar mov cu floricele aromate spre delectarea ș-ochiului nu doar a papilelor gustative. După atât-alergătură am dat o tură printre castraveți, ceapă roșie, mărar și țelăr pentru o salată delicată, păcat că n-am avut decât o tomată. Am scos de la răceală câteva fleșcuțe imediat atacate de viespi bucătăreșe care-au și început să răzuiască sărmăluțe pentru puișorii carnivori, dar n-am stat prea mult pe gânduri ș-o-dată am aruncat pe cărbuni fleicile împodobite cu legume și groșcior. Marele sfânt Ylie bucătar a dat o supă de ploaie așa că a trebuit să acopăr bucățelele cu un fideu, dar uite-așa a sporit mujdeul din blidișel! În răcoarea dușului celest mi-am aranjat masa pe târnaț pe-o merindare veche pe care-am pironit-o ca să n-o ia vântul c-o sticlă de "Matas Verdes", un vin adus de vâru' Sidi, tocma din îndepărtata Espana! Ahhh, prea-deajuns, până peste cap, la urmă într-o covată cu aqua verde(a) barba de țap mi-am spălat!

Cei trei "V" și prima zi la C.P.

Pufff, puff, puf, trei luni s-au dus, așa trec cei trei V! Vacanță, Vară, Viață și te trezești într-o dimineață cu gândul că trebuie să-ți faci ghiozdanul! Aș mai fi vrut un August de vacanță, dar și de școală mi-e dor! Nuuu, nu de cărămizi, scări și ferestre, ci de școlari și cărți de poveste.

Suflet împărțit, jumătate vrea la școală, juma la moară. Partea stângă mai trăiește, dreapta vrea să moară. Ehh, eii, zice, Fane cel Hâtru, nu așa, care parte?!...partea de sus, ori partea de jos?! Ei, naaa, noi, biologii, fiecare cu "păsărelele" lui! Eu fac secțiune verticală, el vrea transversală. Ce-a fost, a fost, ce va fi, va să fie! Așa c-am început pe 10 septembrie după tipic, Popa, Primaru, Polițaiu, după atâta veșnicie în educație, că învățământ nu prea mai e, am învățat pe (se) de rost slujba și cuvântările oficiale! Ti-ri-rinca, bi-ri-rinca...am intrat în clasă pe sub cupolă de flori și rămurele, ne-am aranjat la măsuțe în ordine alfabetică, nimeni n-a crâcnit în fața Fiorosului cu barbizon și am inventat prima lecție pentru cele pașpatru perechi de ochi de mămici și bebeluși: ȘCOALĂ, FAMILIE, PRIETENIE, CUMINȚENIE, CURĂȚENIE. Pe tablă am scris larg cu litere de mână "Bine ați venit în clasa pregătitoare", iar în dreapta o Inimă mare, mare în care vom lipi mâine, mânuțe și inimioare. Banca mea s-a parfumat cu crini, trandafiri, crizanteme, dalii și o imaculată begonie în ghiveci. Tot de mâine fiecare vom avea o căsuță într-un dulăpior în care să ne punem caietele și creioanele din trăistuță. Ne vom întâlni iar și iar, (paradoxal?!), cel mai bătrân dascăl cu școleri mai tineri decât un abecedar!

Răzbele culinare din Septemvrie

Când dai în mintea clasei pregătitoare, imaginația para să zboare și chiar dacă faci o salată o iei ușor razna îndată. Din castraveți fac automobile zburătoare și alte cărucioare, navete spațiale, iar din jumătățile de pepene din care mama a scos semințele construiesc iahturi personale și hidro-avioane. Măsuța a devenit portavion și șantier naval doar că în loc de tablă, fier și buloane folosim ardei, morcovi, mărar, mere, mentă și pătrunjel pe care le sudăm cu cuie de lemn din scobitori. Dintr-un coșuleț cu legume am dotat toată armata ș-am preparat și salata. Avem, națiune, din nou, escadrilă (din ardei) iute și flotă

pe ne-ntrecute la Marea Saramură! Ne mai trebuie muniție: ghiulele de/din muștar și piper, gaze lacrimogene de ceapă, torpile cu usturoi, bombe de oțet. gloanțe cu sare. Adio, dușmănie cu asemenea bucate! Io-s generalul Tirbușon care dau comanda la toate! Dar, ca-n epocile trecute și-n cele viitoare, spionajul e în floare! O dronă-furnicar s-așază pe perete și ne filmează pe la spate. Un avion a fost halit de Șreek, o corabie a sfârșit incendiată pe grătar, Sara repară niște catarge (țepuște) rupte, dar acum e pace. E liniște și pace! Ne batem cu...palmele pe burtă. Lăbuța lui Sigmoid atâră moale pe-o scândură caldă...ahhh, prieteni, viața-i scurtă! Pe Ion Pillat, taci și-l ascultă!

"În zare cine-ncrie al berzelor triumphi?

În inimi cine-nfinge trecutul cu un junghi?"

Vezi Toamna și-Amintirea - surorile divine –
Cînd una ne sosește și cealaltă vine.

Zadarnic cred că vremea cu anii a crescut.
În fiecare toamnă reintru în trecut.

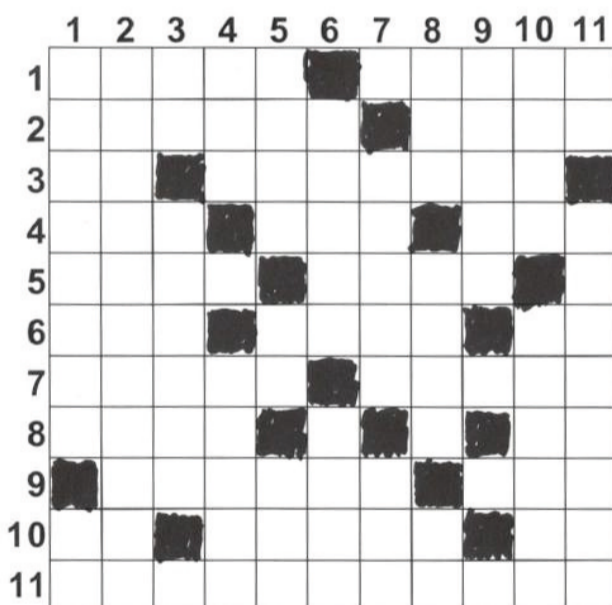
Copilăria-mi toată dă buzna la uluci,
Cînd stă la poartă coșul cu struguri și cu nuci."

61 spre 62 octombrie

Două luni puse cap la cap, o juma de secol plus un deceniu și-ncă un an! Plus o zi faină fără ceață! O viață trăită-ntr-un imens maidan! Juma de veac am ros creioane ș-am tocit mânecuțe pe bănci școlare. Un colț de inimă pusă-i pe șotii! Litera Yoty! Ghionturi amiabile la amicii glumeți! Daruri, inimioare, îngerăși pentru șapte vieți! Mulțumiri și calde cuvinte pentru cei, care, de mine ș-au adus aminte! Surcele, păhărele, păsărele pentru toți cei dragi, iubiți și-ndrăgostite Inimii mele!

Ylie Hoza

George COȘBUC – la 100 de ani de posteritate

Orizontal 1) E lung pământul, ba e lat/ Dar ca Săgeată de bogat...baladă de Coșbuc circumscrisă unui eveniment major din viața omului, piesă grea din proiectata epopee a poporului român pe care Coșbuc n-a mai reușit să o realizeze niciodată. S-a stins din viață în plină putere creatoare. (... Zamferei). - Specie de poezie cu formă fixă în care Coșbuc a excelat și din care cea mai celebră este *Lupta*

vieții. 2) Idilă de Coșbuc care surprinde un crâmpei al iubirii ingenuie, acela al sărutului (2 cuv.) din care redăm primele două versuri: *Va veni să vă cuprindă/ Un flăcău cu negre plete...* - Pastel coșbucian despre care Ibrăileanu spune că „este triumful soarelui în poezia lui Coșbuc și în poezia românească. 3) Aproape mut! - Vale și râu din România, personificate de Coșbuc în poezia cu același nume din care redăm primele două versuri: *Din pământ, din locuința/ Mamei tale, ieși zâmbind...* 4) Pășune în Alpi. - A lucra pământul. - Ceas. 5) Personaj mitologic care simbolizează încercarea de cucerire a văzduhului cu prețul pierderii vieții. Tributul poporului român este Aurel Vlaicu. - Localitate în Oman. 6) Sceptrul zeilor egipteni Ra, Ptah ș. a. - Arbore de pe marginea Sălăuței des invocată în poezia lui Coșbuc. - Voce sugrumată. 7) Funcționar investit cu puterea de a autentifica acte. - Obiectul de joacă pentru ștregarii copii din poezia *Iarna pe uliță* (pl.) 8) Unul din cele trei sezoane (părți) ale vechiului calendar egiptean. - Început de zvon! 9) Atins de ulei! - Producătoare de vin. 10) Conjuncție latină. - Poezie tristă din care redăm începutul: *-O vād, o vād! Departe-n vāi/ Cu groază-n suflet, Tată sfânt...*(neart.). - Teze! 11) *Ca lacrima-i limpede cerul/ Și-aproape de ziua, Frumos..* poezie (2 cuv.) din volumul *Ziarul unui pierdevară*.

Vertical 1) Poezie de dragoste, transformată și în romanță, ale cărei prime două versuri sună astfel: *Pe umeri pletele-i curg râu/ Mlădie ca un spic de grâu...* (2 cuv.) - Început de efect! 2) *Uite, de-ar fi lege-n țară/ Să popim pe toți aceia..* (4 cuv.) Motivul petrecerii este prezentat cu umor și simț al gradării în această poezie. 3) Nota bene! - Altă

specie de poezie cultivată de Coșbuc. 4) *Iarăși e ...aici! Omoare-m-odată!/ Colo-n potecă din crâng, pe spate cu bietele vreascuri...* (titlul neart. al poeziei). - Cu ochii în patru! 5) *Arsă anapoda!* - Suprafață de teren. - Citirea și invocarea nord-israelită a lui Iehova. 6) Condiment alimentar. - Ued în Arabia Saudită. 7) *De știi tu, băiete, să bei și să taci,/ Haid', vino cu mine!*...baladă având ca motiv de creație puterea de beatitudine a vinului. - As. 8) Apărător angajat doar pe jumătate! - Strugure în limba arabă. - Naroș Iacob. 9) Încuietarea tinzii din frumoasa idilă *La oglindă*. 10) Tezaur public (inv.) - Poezie din ciclul *Sonete de lux* din care redăm primele două versuri: *Vrei tu să fii eroul saloanelor? Ascultă./ Tot ce știi nou, vorbește/ Sfârșind, schițează harta...* 11) „...prâu”, altă frumoasă idilă coșbuciană. - *Câte fete mândre-n sat/ toate țin cu mine...* poezie cu mult simț al umorului, din care s-au transcris primele două versuri (2 cuv.).

Dicționar; AFAR,UAS, ASET, DABL, ANAB, ERAR, AVO

NOTĂ:

Dezlegarea acestui careu trebuie să înceapă cu transcrierea de cuvinte de 2 sau 3 litere pe care sunteți sigur, apoi apelați la un volum de poezii de Coșbuc, având prima sau a doua literă din titlul unei poezii coșbuciene dezlegarea e ca și făcută. Dacă mai aveți și răbdarea de a recita poeziile îngriate în careu, scopul publicării acestui careu este atins, acum când se împlinesc 100 de ani de când a murit bădia Coșbuc, așa cum i se adresa Elena Coșbuc, soțului ei. Succes!

Macavei Al. Macavei

Învățământ

CUIBUL VISURILOR

Sport

Cultură

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Viorel-Daniel Partene, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa,

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare: Viluț Cărbune

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tehnoredactare computerizată și tipar: IMPRES srl Bistrița, str. N. Titulescu, nr. 18, tel/fax: 0263 238027, tel: 0263 223201 ISSN 1224 - 643